

Memoriał w sprawie zabezpieczenia warunków funkcjonowania i rozwoju społecznego ruchu naukowego w Polsce

Przewodniczący i członkowie Rady Towarzystw Naukowych przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk, prezes i członkowie Zarządu Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz prezesi i przedstawiciele ogólnych i regionalnych towarzystw naukowych, uczestniczący w zebraniach plenarnych Rady w Poznaniu i w Warszawie, z wielką satysfakcją przyjęli do wiadomości informacje czynników decyzyjnych państwa polskiego o istotnej roli nauki w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski. Mając to na uwadze postanowili zwrócić się z gorącym apelem do Sejmu i Senatu RP, Prezesa Rady Ministrów, Ministra Finansów, Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Prezesa i Prezydium Polskiej Akademii Nauk o podjęcie działań mających na celu umocnienie miejsca i roli towarzystw i stowarzyszeń naukowych (towarzystw ogólnych i regionalnych, specjalistycznych towarzystw naukowych, stowarzyszeń naukowo-technicznych) w systemie polskiej nauki i wypracowanie rozwiązań prawnych umożliwiających zabezpieczenie funkcjonowania i rozwój społecznego ruchu naukowego w Polsce.

Zebrani na posiedzeniach przedstawiciele wszystkich grup towarzystw postulowali zwrócenie się z apelem o zaktywizowanie współpracy Polskiej Akademii Nauk, w tym szczególnie Rady Towarzystw Naukowych, z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego nad wypracowaniem rozwiązań prawnych regulujących status towarzystw i stowarzyszeń naukowych oraz zasady funkcjonowania i finansowania całego społecznego ruchu naukowego w Polsce poprzez:

- wypracowanie zasad polityki państwa w stosunku do społecznego ruchu naukowego;
- przygotowanie projektu odrębnej ustawy o towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych, obejmującego rozwiązania prawne dotyczące sposobu finansowania społecznego ruchu naukowego w Polsce, w tym ustalenie warunków i kryteriów finansowania działalności przedmiotowej towarzystw i stowarzyszeń naukowych;
- podjęcie prac nad odpowiednią modyfikacją i dostosowaniem rozwiązań prawnych i systemu finansowania społecznego ruchu naukowego w Polsce do przepisów obowiązujących w Unii Europejskiej;
- podjęcie prac nad wypracowaniem ilościowo-jakościowego systemu rankingu towarzystw i stowarzyszeń naukowych, uzależniającego ich finansowanie od oceny ich działalności oraz ustalenia kryteriów finansowania zadań przez nie realizowanych, uwzględniających ich znaczenie dla rozwoju nauki i postępu technicznego;
- podjęcia prac nad uzyskaniem rozwiązań prawnych umożliwiających Radzie Towarzystw Naukowych współdecydowanie o finansowaniu społecznego ruchu naukowego w Polsce.

Wprowadzone w ostatnich latach nowe rozwiązania systemu organizacji i finansowania nauki w Polsce oraz zachodzące w wyniku transformacji ustrojowej przemiany gospodarcze i społeczne wymagają opracowania nowej polityki naukowej państwa. Jest to szczególnie ważne po obecnych wyborach, po których ugrupowania polityczne tworzące rząd wykazują odmienne od dotychczasowych rozwiązań podejście do spraw organizacji, finansowania i zadań nauki. W ramach nowej polityki naukowej państwa niezbędne jest sprecyzowanie zasad polityki państwa w stosunku do społecznego ruchu naukowego, określenia roli i znaczenia towarzystw i stowarzyszeń naukowych w życiu naukowym, społecznym i gospodarczym kraju, i to zadanie powinno stać się główną płaszczyzną współdziałania Rady Towarzystw Naukowych i Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Zebrani na posiedzeniach przedstawiciele wszystkich grup towarzystw postulowali zwrócenie się z apelem do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego o podjęcie prac nad prawnym uregulowaniem usytuowania towarzystw naukowych i stowarzyszeń naukowych oraz rozważenia zmian ustawowych, szczególnie wypracowania odrębnej ustawy o towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych, zharmonizowanej z ustawami dotyczącymi całego pola edukacji i nauki. Ustawa o towarzystwach i stowarzyszeniach naukowych powinna określić rolę i zadania społecznego ruchu naukowego w systemie nauki w Polsce, rangę społeczną, zasadnicze kierunki działania oraz uprawnienia i obowiązki, a także warunki działalności, w tym zasady finansowania towarzystw i stowarzyszeń naukowych, miejsce i zadania towarzystw w całości organizacji nauki i gospodarki w Polsce, stanowiących obok uczelni wyższych, placówek Polskiej Akademii Nauk i jednostek badawczo-rozwojowych czwarte ogniwo nauki polskiej, zasady kwalifikowania towarzystw i stowarzyszeń jako towarzystw naukowych, zasady ich organizacji, prawa i obowiązki instytucji państwowych w stosunku do towarzystw i stowarzyszeń naukowych oraz towarzystw i stowarzyszeń naukowych w stosunku do instytucji państwowych.

Zebrani na posiedzeniach przedstawiciele towarzystw i członkowie Rady, reprezentujący wszystkie grupy towarzystw i stowarzyszeń naukowych, postulowali zwrócenie się z apelem do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego o podjęcie działań umożliwiających uzyskanie jednoznacznych interpretacji przepisów ustawy z dnia 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki jak i Rozporządzenia Ministra Nauki i Informatyzacji z 4 sierpnia 2005.r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania środków na naukę. Zapisy w/w aktów prawnych w ogóle nie zawierają pojęcia „towarzystwa naukowe”, pozostawiając jednakże możliwość ich zaliczenia do jednostek naukowych (art. 2 pkt. 9) jako g) - inne jednostki organizacyjne, nie wymienione w lit. a-f, posiadające osobowość prawną i siedzibę w Polsce. Zebrani apelują o przygotowanie rozwiązań prawnych nowelizujących tę ustawę i rozporządzenie, które umożliwiłyby towarzystwom i stowarzyszeniom naukowym ubieganie

się o środki finansowe przeznaczone na naukę, przyznawane, zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt. 4 ustawy o zasadach finansowania nauki, jednostkom naukowym i innym uprawnionym podmiotom - na realizację zadań lub przedsięwzięć przewidzianych do wykonania w ustalonym okresie i na określonych warunkach, w tym na wydawanie czasopism naukowych. Przyjęte rozwiązania powinny umożliwić towarzystwom i stowarzyszeniom naukowym ubieganie się o uzyskanie środków na prowadzenie badań naukowych, które nie wymagają nakładów materiałowych (inwestycji), a więc głównie prac teoretycznych bądź prac opartych na obserwacjach zjawisk fizycznych, biologicznych i procesów społecznych. Zebrani wnioskuje również o uzupełnienie wykazu jednostek naukowych, które mogą ubiegać się o środki na badania, o regionalne instytuty i ośrodki naukowo-badawcze działające na prawach stowarzyszeń oraz rozważenie wprowadzenia zapisów umożliwiających wszystkim towarzystwom i stowarzyszeniom naukowym ubieganie się o projekty badawcze i projekty celowe.

Zebrani na posiedzeniach przedstawiciele towarzystw i członkowie Rady postulowali zwrócenie się z apelem do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o stałą dotację dla bibliotek (działających zgodnie z Ustawą o bibliotekach z 27 czerwca 1997 r.), prowadzonych przez towarzystwa naukowe, ze szczególnym uwzględnieniem bibliotek zaliczonych do bibliotek naukowych (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Sztuki z dnia 19 marca 1998 r.), których zbiory tworzą narodowy zasób biblioteczny (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Sztuki z dnia 24 listopada 1998 r. - Dz. U. z dnia 7 grudnia 1998 r. Nr 146 poz. 965).

Zebrani postulowali również zwrócenie się z apelem do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego o podjęcie prac nad rozwiązaniami prawnymi umożliwiającymi Radzie Towarzystw Naukowych podjęcie się dokonywania, w oparciu o ustalone z Ministerstwem kryteria, merytorycznej oceny działalności towarzystw i ich wkładu w rozwój nauki, podziału środków DWB wydzielonych w budżecie na zadania realizowane przez towarzystwa lub współdecydowanie o ich podziale.